

СЕКЦІЯ 4 ВІКОВА ТА ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОЦЕС СЕКСУАЛЬНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ З ОСОБИСТІСНИМИ РИСАМИ

PROCESS OF SEXUAL SELF-IDENTIFICATION OF ADOLESCENT GIRLS: INTERRELATIONSHIPS WITH PERSONALITY TRAITS

Стаття присвячена дослідженню взаємозв'язків особистісних рис з компонентами самоідентифікації у дівчат старшого підліткового віку. Актуальність дослідження зумовлена тим, що процес сексуальної самоідентифікації є багаторівневим, тривалим та складним, а також пов'язаний з особистісними рисами. Дівчата в підлітковому періоді стикаються з труднощами, які пов'язані з гормональними змінами організму, першими романтичними стосунками, дослідженням власних вподобань та цінностей, а також з коливаннями самооцінки, підвищеною емоційною чутливістю та пошуком себе в соціумі, що робить процес самоідентифікації доволі вразливим та неоднозначним.

Проведений кореляційний аналіз виявив, що процес сексуальної самоідентифікації є складним, багатогранним феноменом, який спирається на комплекс взаємопов'язаних особистісних рис, які ми об'єднали в три групи ресурсів: когнітивний, емоційний та вольовий. Когнітивні ресурси – інтелект, та практичність мислення, які сприяють ясності розуміння власної сексуальності, зменшують рівень плутанини та підтримують здатність до критичного мислення і вміння інтегрувати різні аспекти своєї сексуальності в цілісну ідентичність. Емоційні ресурси – емоційна стійкість, чутливість до власних переживань, низька тривожність, які сприяють формуванню зрілої та стабільної ідентичності. Вольові ресурси – самоконтроль і сміливість, які допомагають відкрито виражати свої почуття, регулювати свою поведінку і відіграють ключову роль у переході від невизначеності до інтегрованої ідентичності. Взаємодія цих компонентів є важливою, адже це забезпечує потужний внутрішній ресурс для успішного проходження процесу самоідентифікації. Натомість такі риси, як тривожність, напруженість, мрійливість та схильність до приховування справжніх емоцій, перешкоджають сексуальному самопізнанню та підтримують стан невизначеності.

Ключові слова: сексуальна самоідентифікація, сексуальна ідентичність, підлітки, самопізнання, риси особистості.

The article is devoted to the study of the relationships of personality traits with the components of self-identification in girls of older adolescence. The relevance of the study is due to the fact that the process of sexual self-identification is multi-level, long and complex, and is also associated with personality traits. Girls in adolescence face difficulties associated with hormonal changes, first romantic relationships, research of their own preferences and values, face fluctuations in self-esteem, increased sensitivity and searching for themselves in society, which makes the process of self-identification quite vulnerable and ambiguous.

A correlation analysis was conducted to show that the process of sexual self-identification is a complex, multifaceted phenomenon that relies on a complex of interconnected personality traits, which we have combined into three groups of resources: cognitive, emotional, and volitional. Cognitive resources - intelligence, and practicality, which contribute to a clear understanding of one's own sexuality, reduce the level of confusion and support the ability to think critically and change, integrate various aspects of one's sexuality into one's cellular identity. Emotional resources – emotional stability, sensitivity to one's own experiences, low anxiety, which contribute to the formation of a mature and stable identity. Volitional resources – self-control, smiling, which help to openly express one's feelings, regulate one's behavior, and create a key role in the transition from uncertainty to an integrated identity. The interaction of these components is important, as it provides a powerful internal resource for successfully completing the process of self-identification. Instead, traits such as anxiety, tension, dreaminess, and romanticism toward the perception of true emotions hinder sexual self-discovery and maintain a state of uncertainty.

Key words: sexual self-identification, sexual identity, adolescents, self-knowledge, personality traits.

УДК [159.92]

DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.79.1.9>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Власюк С.Р.

аспірант кафедри теоретичної та практичної психології
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-1377-8634

Вступ. Підлітковий вік є одним з найкритичніших етапів психосоціального розвитку. Саме в цьому віці активно відбувається розвиток автономності, самоусвідомлення та прийняття власної сексуальності. Для дівчат-підлітків цей процес є особливо значущим, адже він поєднується з гормональними змінами, впливом однолітків, формуванням уявлень про жіночність, близькість та свою сексуальну роль. Сучасні дослідження

підкреслюють, що процес сексуальної самоідентифікації, який веде до становлення сексуальної ідентичності, є складним та багаторівневим. Значний внесок у розуміння закономірностей розвитку сексуальної ідентичності зробили В. Касс, Дж. Марсія, які розглядали її як динамічний процес, що проходить етапи дослідження та прийняття себе. Також варто відзначити науковців Р. Ворнінгтона, М. Аллеманта, М. Аллена, Е. Волтера, чий

роботи підкреслюють важливу роль особистісних рис у становленні сексуальності, зокрема таких характеристик, як соціальна сміливість, чутливість до оцінки з боку інших, емоційна стабільність та самоконтроль. На нашу думку, проблема взаємозв'язку особистісних рис та сексуальної самоідентифікації є надзвичайно актуальною, адже саме вони виступають важливими чинниками здатності підлітка до самопізнання, рефлексії, усвідомлення сексуальних потреб, прийняття власного тіла, а також побудови романтичних стосунків та сексуальності загалом.

Метою статті є емпіричне дослідження та опис характеру взаємозв'язків між особистісними рисами та компонентами сексуальної самоідентифікації дівчат-підлітків.

Методи. Використано такі теоретичні методи: аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури; систематизація теоретичних моделей сексуальної ідентичності.

Застосовано такі емпіричні методи: методика MoSIEC (Measure of Sexual Identity Exploration and Commitment) Р. Ворнінгтона для оцінки компонентів сексуальної самоідентифікації (прихильність, дослідження, невизначеність, синтез); багатофакторний особистісний опитувальник Кеттелла (форма для підлітків) для діагностики особистісних рис.

Використано такі методи статистичної обробки: описова статистика; кореляційний аналіз Спірмена. Обробка даних здійснювалась у програмі SPSS.

Виклад основного матеріалу. Ідентичність включає узгоджене відчуття цінностей, переконань та ролей, враховуючи стать, національну приналежність, соціальний клас, духовність та сексуальність, але не обмежуючись ними. На думку Е. Еріксона, головним завданням підліткового віку є формування ідентичності. Цей період характеризується тим, що підлітки активно шукають відповіді на питання «Хто я?», досліджуючи свою зовнішність, вподобання, професійні та освітні орієнтири. Дослідник називав цей період психологічним мораторієм, коли вони схильні експериментувати з різними варіантами. Якщо цей період проходить успішно, то він веде до цілісного відчуття себе, якщо ж навпаки – до ізоляції чи розмитості ідентичності [3].

Натомість процес сексуальної самоідентифікації – це активний шлях дослідження та приналежності. Дослідження розуміється як процес активного вивчення альтернатив, випробування різних ролей, переконань. Це необхідний процес самопізнання та переоцінки цінностей. Приналежність розглядається як ступінь прийняття, демонстрації впевненості у зробленому виборі та готовності його дотримуватися й інтегрувати у власне життя. Саме ці два компоненти важливі для формування цілісної ідентичності. Таку думку окреслив Дж. Марсія у своїх дослідженнях ідентичності підлітків. Спираючись на ці два компоненти, дослідник визначив чотири рівні ідентичності. Перший – дифузія

ідентичності (низьке дослідження та низька приналежність), другий – викуп ідентичності (низьке дослідження та висока приналежність), третій – мораторій (високе дослідження та низька приналежність) і останній – досягнення ідентичності (високе дослідження та висока приналежність) [4].

У контексті аналізу сучасних підходів до вивчення сексуальної ідентичності хочемо виділити роботи Р. Ворнінгтона та його колег. Дослідники запропонували розглядати розвиток сексуальної ідентичності як глобальну психологічну конструкцію, процес формування якої є спільним для всіх людей незалежно від їхньої орієнтації. Модель включає такі чотири компоненти: прихильність до власної сексуальної ідентичності, дослідження, невизначеність ідентичності сексуальної орієнтації та ситнез/інтеграція ідентичності. На основі цієї теоретичної моделі дослідники розробили методику MoSIEC (Measure of Sexual Identity Exploration and Commitment), яка оцінює рівень дослідження та прихильності в процесі становлення сексуальної ідентичності [5]. Саме вона стала основним інструментом емпіричної частини нашого дослідження.

Вартує уваги робота М. Аллеманду, який представив 23-річне дослідження, яке показало, що розвиток самоконтролю в підлітковому віці має довготривалі наслідки для особистісного та соціального функціонування в дорослому житті. Дослідження підтверджує, що динаміка розвитку самоконтролю в підлітків забезпечує вищу задоволеність життям у майбутньому. Таким чином, здатність до саморегуляції в підлітковому віці є доволі важливою [1]. Говорячи про риси особистості та її зв'язок із сексуальністю, варто згадати дослідження М. Аллен та Е. Волтер, які довели, що люди з вищим рівнем невротизму частіше почуваються незадоволеними, характеризуються вищою емоційною чутливістю, самокритичністю та тривожністю. Як наслідок, спостерігається ускладнене формування впевненості у власній зовнішності, тілі та сексуальності [2].

Для виявлення взаємозв'язків між особистісними рисами та компонентами сексуальної самоідентифікації дівчат-підлітків було проведено емпіричне дослідження. Для реалізації мети нашого дослідження було використано авторську анкету для збору демографічної інформації, методику «Міра дослідження сексуальної ідентичності та прихильності (MoSIEC)» авторами якої є Р. Наварро, Г. Савой, Р. Ворнінгтон, та 16-факторний особистісний опитувальник Кеттелла (форма для підлітків). Оскільки на момент проведення емпіричного дослідження методика MoSIEC не була адаптована для української вибірки, нами було здійснено її переклад українською мовою з дотриманням процедури прямого та зворотного перекладу. Методика MoSIEC продемонструвала високу внутрішню узгодженість ($\alpha = 0,895$). Також було проведено конфігматорний факторний аналіз, який підтвердив збереження чотирьохфактор-

ної структури методики. Отримані психометричні характеристики дозволяють використання цієї методики для дослідження сексуальної самоідентифікації у вибірці українських дівчат-підлітків.

Емпіричне дослідження проводилося на базі закладів фахової передвищої та вищої освіти. Участь була добровільною та анонімною. Статистична обробка даних здійснювалася за допомогою програми SPSS Statistics 26. Для аналізу кореляційних зв'язків було використано коефіцієнт кореляції Спірмена. Критичний рівень статистичної значущості визначено на рівні $p < 0,01$. В дослідженні взяли участь 143 дівчини-підлітки віком від 16 до 19 років, середнє значення – 18 років. Переважання 19-річних респонденток відображає період старшого підліткового віку, коли процеси сексуальної самоідентифікації набувають особливої актуальності. Щодо романтичних та/або сексуальних уподобань 88% респонденток зазначили, що відчувають потяг до протилежної статі, 5,6% – до своєї статі, 5% – до представників обох статей. Таких розподіл узгоджується з даними міжнародних досліджень про поширеність різних форм сексуальної орієнтації у підлітковому віці.

Аналіз кореляційних зв'язків виявив, що прихильність до сексуальної ідентичності статистично пов'язана з особистісними факторами. Зокрема, з інтелектом (фактор B, $r = 0,263$, $p < 0,01$), емоційною стійкістю (фактор C, $r = 0,232$, $p < 0,01$), сміливістю (фактор H, $r = 0,235$, $p < 0,01$), нормативністю (фактор G, $r = 0,234$, $p < 0,01$), чутливістю (фактор I, $r = 0,221$, $p < 0,01$) та самоконтролем (фактор Q3, $r = 0,274$, $p < 0,01$). Ці результати показують, що дівчата з вищим рівнем інтелектуального розвитку демонструють більшу стабільність та впевненість у своїй сексуальній ідентичності. Це можна пов'язати з тим, що когнітивна зрілість дає змогу краще розуміти та аналізувати власні почуття, за потреби критично оцінювати соціальні впливи та приймати усвідомлені рішення щодо власної ідентичності, що сприяє формуванню стійкої прихильності до певної сексуальної ідентичності. Виявлено, що дівчата-підлітки, які виділяються більшим рівнем емоційної стабільності, відчувають більше впевненості у власній сексуальній ідентичності. Такі дівчата менше схильні до коливань у самовизначенні під впливом оточення, ситуативних чинників, або настрою. Цей зв'язок демонструє, що емоційна стійкість створює внутрішню опору для того, аби зберігати цілісність уявлень про себе навіть під час стресових ситуацій чи соціальних впливів. Чутливі особистості краще усвідомлюють власні емоційні реакції, тонко диференціюють почуття, що дає їм змогу точніше розпізнавати характер своїх романтичних та сексуальних переживань. Їхня здатність до рефлексії сприяє формуванню глибокого, а не поверхневого розуміння власної ідентичності. Показово, що соціально сміливі дівчата-підлітки, які легко вступають в контакт, не бояться самопрезентації, демонструють більшу прихильність до своєї сексуальної ідентичності. Респондентки

з високим рівнем самоконтролю здатні послідовно вибудовувати власне життя відповідно до внутрішніх переконань. Вони не піддаються імпульсивним рішенням, ретельно аналізують власні відчуття перед формуванням висновків про себе.

Варто відзначити негативні кореляційні зв'язки прихильності з такими факторами, як мрійливість (фактор M, $r = -0,269$, $p < 0,01$), прямолінійність (фактор N, $r = -0,253$, $p < 0,01$) та тривожність (фактор O, $r = 0,233$, $p < 0,01$). Ці зв'язки вказують на те, що впевнені, відкриті та практично орієнтовані дівчата демонструють більшу визначеність у власній сексуальній ідентичності. Натомість мрійливі підлітки, які схильні до фантазування та «літання в хмарах», можуть плутати уявні сценарії з реальними почуттями, тобто те, що вони уявляють собі як бажане, може не співпадати з тим, що вони насправді відчувають. Фокус на фантазіях замість реального досвіду може сприяти відтермінуванню формування стабільної прихильності до ідентичності, оскільки рішення приймаються на основі ідеалізованих образів, а не конкретного досвіду та реальних відчуттів. Показово, що тривожність негативно пов'язана з прихильністю до ідентичності. Таким чином, респондентки з низькою тривожністю можуть спокійно приймати себе такими, якими вони є, без сумнівів та звинувачень. Тривожність може суттєво погіршувати природний процес самопізнання, а думки про власну сексуальність – викликати занепокоєння, що погіршить прийняття рішення щодо власної ідентичності. Таким чином, психологічна зрілість, що включає практичність мислення, автентичність у стосунках із собою та емоційну впевненість, створює сприятливі умови для формування стабільної прихильності до сексуальної ідентичності. Навпаки, психологічна вразливість перешкоджає самовизначенню, залишаючи підлітка у стані невизначеності та коливань.

Шкала дослідження сексуальної ідентичності – активний процес вивчення та осмислення різних аспектів власної сексуальності – позитивно корелює з віком ($r = 0,285$, $p < 0,01$), сміливістю (фактор H, $r = 0,246$, $p < 0,01$) та чутливістю (фактор I, $r = 0,241$, $p < 0,01$). Ці зв'язки вказують на те, що старші, соціально активні та емоційно чутливі дівчата демонструють високу активність у дослідженні власної сексуальної ідентичності. Зв'язок з віком респонденток є важливим результатом, що підтверджує природну динаміку формування сексуальної ідентичності. Старші підлітки значно активніше досліджують власну сексуальність з кількох причин. Зокрема, з віком зростає психологічна готовність до самоаналізу, більшість респонденток перебуває на етапі активного самовизначення, коли питання «Хто я?» та «Що я відчуваю?» стають важливими. Також з віком з'являється більше можливостей для реального романтичного та/або сексуального досвіду. Варто зазначити, що під час психосексуального розвитку підлітки схильні до різних сексуальних експериментів, які дають змогу

отримати різний досвід, що сприяє дослідженню власної сексуальної ідентичності. Важливою особливістю також є зниження батьківського контролю, в результаті чого підлітки отримують більше автономії у виборі джерел інформації, форм самовираження тощо. Студентська спільнота, в якій перебувають респондентки, також сприяє більш прийнятній атмосфері для обговорення питань сексуальності з однолітками, що стимулює самопізнання. Таким чином, вік виступає важливою частиною процесу дослідження власної ідентичності, адже відкриває підліткам нові можливості для вивчення та самопізнання.

Шкала невизначеності щодо сексуальної ідентифікації сексуальної орієнтації, яка окреслює ступінь плутанини та сумнівів щодо сексуальних вподобань, виявила позитивні кореляційні зв'язки з дипломатичністю (фактор N, $r = 0,240$, $p < 0,01$), тривожністю (фактор O, $r = 0,240$, $p < 0,01$) та напруженістю (фактор Q4, $r = 0,218$, $p < 0,01$). Ці зв'язки вказують на те, що дівчата-підлітки, які переживають внутрішню дисгармонію, а у міжособистісному спілкуванні демонструють більшу обережність, значно частіше можуть стикатися з проблемою самовизначення своєї сексуальної орієнтації. Таким чином, більш обережні, дипломатичні респондентки, які звикли обирати в житті більш «безпечні», «правильні» слова чи поведінку в суспільстві, приховувати незручні думки, можуть переносити це в картину свого внутрішнього світу, зокрема сексуальності. Важливими результатами дослідження є те, що тривожність перетворює природний процес самопізнання на джерело хвилювання та стресу. Здатність до самоаналізу ускладнюється, і їм важко розібратися у власних почуттях, адже кожна спроба може викликати тривогу та хвилювання. Тривожні підлітки схильні до сумнівів щодо своїх відчуттів та переживань. Така невизначеність не дозволяє дати собі усвідомити почуття та довести свою думку до кінця. Внутрішня напруга також підсилює невизначеність, адже не знаючи, хто ти, важко почуватися спокійно. Це ставить під сумнів можливість будувати романтичне майбутнє через дискомфорт від нез'ясованості. Таким чином, чим довше підліток перебуває у невизначеності, тим більше наростає напруга від нерозв'язаного внутрішнього питання. Ці три чинники не є ізольованими, а формують один взаємопов'язаний конструкт особистісної вразливості, який підтримує невизначеність. Кожен з них підсилює інші і показує, що невизначеність – це набагато глибший конструкт, який пов'язаний не лише з думками чи знаннями, а з емоційно-особистісним станом, де внутрішня напруга, тривожність та надмірне бажання приховати справжні почуття створюють непридатну основу для сексуального самовизначення. Натомість шкала невизначеності демонструє зворотні кореляційні зв'язки з емоційною стійкістю (фактор C, $r = -0,317$, $p < 0,01$), самоконтролем (фактор Q3, $r = -0,308$, $p < 0,01$), адекватністю самооцінки (фактор MD, $r = -0,226$, $p < 0,01$)

та емоційною чутливістю (фактор I, $r = -0,259$, $p < 0,01$). Ми визначили чинники, які можуть підсилювати невизначеність, тоді як зворотні зв'язки, навпаки, показують, що є ресурсами, які дають змогу подолати плутанину і досягнути ясності та зрозумілості щодо власної сексуальної орієнтації. Виявлено, що емоційна стійкість є важливою умовою для успішної самоідентифікації. Такі підлітки здатні спокійно аналізувати власні почуття. Емоційна рівновага сприяє використанню своїх думок, емоцій, почуттів не як загрози, а як джерела інформації про себе. Самоідентифікація – це тривалий процес, і вміння витримати невизначеність, сильні переживання та не впасти у відчай є важливою особливістю, адже стабільність, внутрішній спокій можуть дати час та простір для гармонійного процесу самопізнання. Ці зв'язки показують, що робота з емоційною сферою є важливим завданням щодо супроводу підлітків з питань сексуальної самоідентифікації. Перш ніж працювати з інформацією, необхідно сприяти емоційній стійкості, адже вона невід'ємно пов'язана з успішним процесом сексуального самовизначення дівчат-підлітків. Подолання невизначеності також сприяє самоконтролю, що підкреслює важливість вольової саморегуляції в процесі самоідентифікації. Результати доводять, що дисципліновані респондентки більш стійкі до імпульсивних суджень та зовнішніх впливів. Вони можуть витримати період невизначеності не поспішаючи з висновками, більше часу приділяти аналізу власних почуттів та реакцій, що робить їх більш захищеними від плутанини ідентичності. В свою чергу, емоційна чутливість також є важливою особливістю. Так, більш емпатійні, емоційно компетентні дівчата краще розуміють власні почуття, що сприяє кращому інтерпретуванню власних романтичних та/або сексуальних переживань, що буде сприяти самопізнанню. Натомість емоційно нечутливі респондентки можуть мати проблеми з розпізнаванням сигналів власних бажань або ж плутати їх, що буде підсилювати невизначеність. Виявлено, що реалістична самооцінка сприяє зниженню невизначеності щодо орієнтації, адже вміння чесно оцінити себе дає можливість краще усвідомити свої почуття без ідеалізації чи спотворення, не будувати нереалістичних очікувань щодо себе і не відкидати власні почуття як помилкові, а давати собі право їх мати. Низька самооцінка, навпаки, підсилює недовіру та розгубленість щодо внутрішнього досвіду та не створює безпечний простір для автентичності.

Отже, дівчата-підлітки, які характеризуються такими особистісними якостями, як адекватна самооцінка, самоконтроль, емоційна чутливість та стійкість, можуть справлятися з невизначеністю сексуальної орієнтації більш благополучно. Таким чином, емоційно-вольові чинники пов'язані зі зниженням плутанини, а риси особистісної вразливості, такі як тривожність, дипломатичність та напруженість, сприяють більш тривалому і травматичному процесу сексуальної самоідентифікації.

Синтез сексуальної ідентичності відображає здатність інтегрувати різні аспекти сексуальності у цілісне уявлення про себе. Це не просто знання «Хто я?», пошук себе чи відсутність плутанини, а складна та важлива робота щодо створення внутрішньої узгодженості. Виявлено позитивні кореляційні зв'язки з інтелектом (фактор В, $r = 0,302$, $p < 0,01$), чутливістю (фактор І, $r = 0,238$, $p < 0,01$), сміливістю (фактор Н, $r = 0,301$, $p < 0,01$) та віком респонденток ($r = 0,264$, $p < 0,01$). Інтелектуально розвинені дівчата можуть критично переосмислювати суспільні стереотипи щодо сексуальності та знаходити власні шляхи для самовизначення, керуючись власним досвідом, вподобаннями та почуттями, що підсилює можливості для конструктивного та успішного створення узгодженої системи уявлень про власну сексуальність. Важливо, що сміливість теж підсилює синтез сексуальної ідентичності. Саме вміння не розділяти «Справжнє Я» та «Соціальне Я» й відкрито жити і проявляти власну сексуальність, без страху презентувати себе світу сприяє більш реалістичній інтеграції сексуальної ідентичності. Адже такі дівчата можуть не лише думати узгоджено про свою сексуальність, але й жити узгоджено та проявляти її в реальних діях та стосунках. Зв'язки з емоційною чутливістю також показують, що емпатія до себе створює доброзичливе і незасуджуваче ставлення до вподобань та почуттів. Ця характеристика є важливою для узгодженості сексуальної ідентичності, адже неможливо інтегрувати те, чого ти соромишся, не приймаєш, відкидаєш чи засуджуєш у собі. Важливим є взаємозв'язок зі зростанням віку респонденток, що підтверджує природну вікову динаміку. Старші підлітки мають більше життєвого досвіду та пройшли значну частину шляху самовизначення. Отже, синтез – це остання стадія процесу самоідентифікації, і вона потребує більшого досвіду, знань та зрілості.

Важливими є зворотні кореляційні зв'язки з мрійливістю (фактор М, $r = -0,207$, $p < 0,01$), тривожністю (фактор О, $r = -0,232$, $p < 0,01$) та дипломатичністю (фактор N, $r = -0,253$, $p < 0,01$). Таким чином, надмірне бажання контролювати власну самопрезентацію, бути стриманою та старатися справляти враження в суспільстві, яке не узгоджується з внутрішніми відчуттями, може стати одним з бар'єрів для досягнення синтезу ідентичності. Висока тривожність, своєю чергою, не дає повною мірою спокійно приймати власний досвід. Впевнені дівчата не бояться внутрішньої складності, а можуть її прийняти та визнати. Саме те відчуття, коли не треба нічого відкидати, очікувати загрози чи приховувати, дає внутрішню впевненість для інтеграції. Мрійливість також обернено пов'язана із синтезом. Так, більш мрійливі дівчата-підлітки можуть стикатися з проблемою ідеалізації ідентичності, коли уявний образ не відповідає реальному досвіду. Практичні респондентки, навпаки,

можуть приймати свою недосконалість та забезпечити цим реалістичність інтеграції.

Висновки. У статті було теоретично проаналізовано сучасні підходи до вивчення сексуальної самоідентифікації. Розглянуто роботи, що демонструють вплив особистісних характеристик на формування сексуальної ідентичності. Проведене емпіричне дослідження виявило розгалужену систему позитивних кореляційних взаємозв'язків між показниками сексуальної самоідентифікації дівчат-підлітків та особистісними рисами, зокрема з емоційною стійкістю, сміливістю, самоконтролем, інтелектом, чутливістю. Негативні кореляційні зв'язки було виявлено з такими особистісними характеристиками, як мрійливість, тривожність, дипломатичність, самоконтроль та самооцінка.

Важливо, що виявлені кореляційні зв'язки концентруються навколо трьох ключових сфер особистісного функціонування. Ці три сфери невідривно пов'язані одна з одною, адже лише гармонійна взаємодія когнітивних, емоційних та вольових характеристик створює потужну систему ресурсів, які необхідні підліткам для успішного перебігу процесу самоідентифікації. Зокрема, когнітивна сфера забезпечує здатність до аналітичного осмислення власного досвіду та критичного мислення (інтелект, практичність мислення), емоційна сфера допомагає створити безпечну психологічну атмосферу для дослідження сексуальної ідентичності без руйнівного страху (самоконтроль, емоційна стійкість, чутливість, низький рівень тривожності), а вольова сфера дає змогу перетворити власні усвідомлення на впевнені й чіткі дії, аби сформувати безпечну та стійку сексуальну ідентичність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Allemand M., Job V., Mroczek D. K. Self-control development in adolescence predicts love and work in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2019. Vol. 117, no. 3. P. 621–634. DOI: <https://doi.org/10.1037/pspp0000229>.
2. Allen M.S., Walter E.E. Linking big five personality traits to sexuality and sexual health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*. 2018. Vol. 144, no. 10. P. 1081–1110. DOI: <https://doi.org/10.1037/bul0000157>.
3. Erikson E.H. The Problem of Ego Identity. *Journal of the American Psychoanalytic Association*. 1956. Vol. 4, no. 1. P. 56–121.
4. Marcia J.E. Development and validation of ego-identity status. *Journal of personality and social psychology*. 1966. Vol. 3, no. 5. P. 551–558. DOI: <https://doi.org/10.1177/000306515600400104>.
5. Worthington R.L. et al. Development, reliability, and validity of the measure of sexual identity exploration and commitment (MOSIEC). *Developmental psychology*. 2008. Vol. 44, no. 1. P. 22–33.

Стаття надійшла у редакцію: 28.10.2025

Стаття прийнята: 17.11.2025

Опубліковано: 22.12.2025